

GÖRSEL SANATLAR ÖĞRETMENLERİNİN KARŞILAŞTIKLARI PROBLEMLER VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Sibel ADAR CÖMERT (*)

Öz

Sanat eğitimi bireyin, sosyal, bedensel ve ruhsal gelişimine sağladığı katkıdan dolayı oldukça büyük bir öneme sahiptir ve genel eğitim sistemi içinde çocuğun yaratıcılığını en rahat ifade edebildiği yer, sanat eğitimi alanıdır. Öğrencilerin coşkulu, hareketli ruhsal yapısı ve duygusal dünyasının dışı açık olmasından dolayı alıcılarının en açık olduğu çağ olan eğitimin ilk yıllarında oldukça önemlidir. Fakat ne yazık ki, özel okullar dışında öğrencilerin görsel sanatlar öğretmenleri ile tanışabildikleri en erken dönem 11 yaş düzeyinde (5. Sınıf) olmaktadır. Görsel sanatlar eğitimi, öğrencilerin yaşantılarından elde ettikleri bilgilerle, derslerinde öğrendikleri konular arasında daha iyi sentezleme yapabilmesine, gözlem yeteneğinin ve el becerilerinin büyük oranda gelişmesine aynı zamanda da pratik zekâsının ivme kazanmasına oldukça katkı sağlar. Bu çalışmada veriler, 2018-2019 eğitim-öğretim yılında, Niğde il merkezinde bulunan ortaokulların tamamında (15 ortaokul) görev yapan toplam 16 kadrolu görsel sanatlar öğretmeni ile görüşülerek elde edilmiştir. Öğretmenlere 5 Sorudan oluşan görüşme formları uygulanmıştır. Elde edilen veriler nitel araştırma teknikleri içerisinde yer alan betimsel analiz tekniğine göre yorumlanarak değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda ise, ders saatlerinin yetersiz olması, yeterli donanımına sahip olmayan uygulama ortamları, dersin uygulanmasını zorlaştıran kalabalık sınıf mevcutları, derse önem vermeyen birçok veli ile malzeme temini yapmayan ya da yapamayan birçok öğrenci ile aksayan öğretim programları gibi birçok bulgu elde edilmiştir. Araştırma görsel sanatlar öğretmenlerinin karşılaştıkları ortak problemleri ortaya çıkarması açısından önem arz etmektedir. Elde edilen veriler ile bazı veli ve öğrenciler tarafından giderek itibarsızlaştırılmaya çalışılan görsel sanatlar eğitimi dersine bakış ile öğretmenlerin eğitim şartlarına dikkat çekilerek yeniden düzenlenebileceği, getirilen öneriler ile de alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Görsel Sanatlar, Resim, Ortaokul, Eğitim, Sanat

*) Dr. Öğr. Üyesi, Niğde Ömer Halis Demir Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Resim-iş Eğitimi Ana Bilim Dalı (e-posta: sibeladar03@gmail.com). ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6983-866X>

Problems Visual Arts Teachers Encounter and Solution Recommendations

Abstract

Art education is of great importance because of its contribution to the individual's social, physical and spiritual development, and within the general education system, the place where the child can express his or her creativity most comfortably is the field of art education. Because of students' enthusiastic and restless mental structure and the openness of their emotional world to outside, the first years of education which is the period when the sensors are most open is vital. However, unfortunately other than private schools, the earliest period when students can meet visual arts teachers is at the age of 11 (5th grade). Visual arts education contributes greatly to the ability of students to synthesize the knowledge they have learned from their own experiences with the subjects they have learned in their visual arts classes, to improve their observation skills and manual dexterity, and to accelerate their practical intelligence. In the present study, the data were obtained by interviewing a total of 16 visual arts teachers who were working in every middle school (15 middle schools) in the city center of Niğde during the academic year 2018-2019. The teachers were administered interview forms consisting of five questions. The obtained data were evaluated according to the descriptive analysis technique, one of the qualitative research techniques. The study results revealed that the visual arts teachers encounter problems such as inadequate course hours, environments without sufficient equipment, crowded classes that make the lessons difficult to teach, parents who do not give importance to the class, students who do not or cannot supply class materials and curriculum that does not go accordingly. The study is important in terms of determining the common problems faced by visual arts teachers. It is believed that with the help of the study data obtained, the public belief about the visual arts classes which have been gradually discredited by some parents and students can be improved, the classes can be reorganized by pointing to the teachers' education conditions, and the recommended solutions for the problems teachers encounter can contribute to the field.

Keywords: *Visual Arts, Painting, Middle School. Education, art.*

1. Giriş

Sanatın varlığı insanlık tarihi kadar eskidir. Bu tarihsel süreç içerisinde de pek çok kez tanımı yapılmaya çalışılmıştır. Biz sanatı, en basit ve anlaşılır şekli ile kişinin gördüklerinden yola çıkarak, kendi duygu ve düşünceleri ile sentezleyerek, kendi yorumu ile en yaratıcı ve orijinal şekilde ifade edebilmesidir diyebiliriz.

Sanat eğitimi, başlı başına bir bilim dalıdır (Başbuğ, 2016). Öğrencilerin algısal yetilerini geliştirme amacı güden sanat eğitimi, onların zihinsel birikimlerini görsel biçimler ile ifade edebilmesine yardımcı olur (Gündüz, 2015). Sanatta, bilim, dil ve matematik gibi öğretilen bir alandır (Alakuş, 2014). Genel eğitim sistemi içinde çocuğun yaratıcılığını en rahat ifade edebildiği yer, sanat eğitimi alanıdır (Tütüncü, 2006). Okullarda

sanat eğitiminin en önemli uygulama alanlarından biri görsel sanatlar dersi (Yılmaz, Bilici, 2016). Görsel sanatlar eğitimi almak için bir sanatçı veya üstün yeteneklere sahip biri olmak gerekmez (Ünver, 2002.s.23).

Görsel sanatlar eğitimi, öğrencilerin yaşantularından elde ettikleri bilgilerle, derslerinde öğrendikleri konular arasında bağlantılar kurmalarını sağlar (Alakuş ve Mercin, 2009, s.16). Görsel sanatlar eğitimi bireyin, gözlem yapmasına yardımcı olur ve el becerisini geliştirir. Aynı zamanda, bireyin işbirliği ve yardımlaşmayı öğrenmesini sağladığı için gereklidir (Türe, 2007).

Günümüzdeki görsel sanatlar eğitim öğretim programı, önceki programlardan farklı bir anlayışa ve yapıya sahiptir. Adı "Resim-İş" olan dersin yerine sadece resim eğitimine yönelik olmayan; heykel, seramik gibi üç boyutlu; grafik, özgün baskı gibi iki boyutlu sanat alanlarını içeren "Görsel Sanatlar" ismi kullanılmıştır (Ertürk, 2013). Görsel sanatlar eğitimi en genel anlamda tüm güzel sanatların, eğitim kurumlarında ve kurum dışı yaratıcı sanat etkinlikleri; resim, heykel, mimari, görsel iletişim, fotoğraf, sinema gibi dalları içine alır (Ünver, 2002.s.23).

Buyurgan'a (2018) göre; Sanat eğitimi, yaratıcılık eğitiminin ön planda tutulduğu, ıraksak düşünmenin geliştirildiği, her öğrencinin kişisel gelişimi ve eğilimleri paralelinde yönlendirilmeye çalışıldığı en güvenilir ortamlardan biridir. Temel amaçları, çocuğu/genç, görmeye, aramaya, sormaya, deneme yapmaya, sonuçlandırmaya yönelik olan sanat eğitimi, eğitimin her kademesinde kesintiye uğramadan devam etmelidir.

Sanat eğitiminin amaç ve gerekliliğinin özünde insan ruhunun yüceltilmesi, insanın özgürleşmesi bireylerin ruhsal gereksinimlerinin doyurulması, dengeli, çağdaş, duyarlı bir toplum yaratılması çabası güdülür. Sanat eğitimi, bireylere özgür anlatım olanakları sağlar. Ayrıca bireylerin sosyo-kültürel yaşamının, kişisel deneyimlerinin sübjektif ve ayrıntılı bir alanıdır. Sanat eğitimi, bir çerçeve içinde bireylerin yeteneklerinin işletilip yaratıcı kendine güvenli üretken estetik duyguları geliştirilmiş kişi olmalarını amaçlarken, genelde aynı niteliklere sahip uygar bir toplum yaratma düşüncesinin de sanat ve iş eğitimi ile gerçekleştirilebileceğinin bilinmesi gerekir (Artut, 2004.s.102).

Benjamin S. Bloom, "Stability and change in human characteristics" eserinde zekâ gelişiminin sıfır ile on sekiz yaş arasında oluştuğunu, bu yaştan sonra gelişimin hissedilmeyecek kadar durakladığını açıklar ve zekâ gelişiminin; 0-4 yaş arası %50, 4-8 yaş arası %30, 8-18 yaş arası %20 olmak üzere geliştiğini belirtir. Bu da zekâ gelişiminin büyük bir yüzdesinin rastladığı okul öncesi ilkököl ve ortaokul dönemindeki öğretim ve eğitimin önemini ortaya koyar. Bu devre yanlış bir eğitimle boşa harcanırsa, yükseköğretimden bir sonuç beklenemeyeceği açıktır. Bu nedenle en ideal olan çözüm, eğitimde personel, para ve enerji kat-

kısının 17 den önceki yaşlara bilhassa eğitimin ilk yıllarına yoğunlaştırılmasıdır. Sanat eğitimi bir görsel organizasyon metodu olarak görülüp öylece kullanılırsa, sonuç insan ve toplum yararına zekâ gelişimi ve yaratıcılık olacaktır elbette. Yaratıcılığı hedef alan sanat eğitimi asla (yaygın bir biçimde uygulanan) taklitçilik değildir, aksine sezmenin düşünmenin, araştırmanın, denemenin, çözümlemenin ve sonuçlandırmanın ortak çabasıdır. Bu ortam içinde rehberin yani sanat eğitimcisinin niteliğinin başarının tek anahtarı olduğu unutulmaması gereken bir diğer olgudur (Gökaydın, 2010, 20).

San' a (1990) göre; Çağdaş eğitim anlayışında, yaratıcılığın ve üretkenliğin geliştirilmesiyle hedeflenen tek yönlü değil bilişsel, devinişsel ve duyuşsal alanların hepsinde başarılı, çok yönlü bireyler yetiştirmektir. Bu anlayışta bilginin yanı sıra ilgi ve yetenekler de önem kazanmıştır.

Geçen yüzyılın klasik eğitimsel değerleri artık tek başına bu yüzyılın ihtiyaçlarını karşılayamamaktadır (Sevinç ve Abacı, 2003, s.1). Dolayısıyla Güzel sanatlar eğitimi, bilim ve teknik eğitiminin yanı sıra sistem içinde ihtiyaç duyulan farklı ve önemli bir alanı oluşturmaktadır (San, 2008). Eisner, E.W. (1994)'e göre sanat eğitimi bireylerin duyu ve imgelem kapasitelerini bulmalarına yardım etmekte, keşfetmeye olanak vermektedir. Keşfetmek ve ifade etmek insanı geliştiren temel bileşenler olduğundan toplumun gelişmesinde sanat eğitiminin önemli bir yeri bulunmaktadır (Bölüköğlu, 2002).

Görsel Sanatlar Eğitimi, eğitim ile sanatın değişik konumlarda, değişik boyutta ve ağırlıkta bir araya geldiği bir alandır. Çevreyle ilk tanışma, görme, algılama, adlandırma ve düzenleme ile başlayan sanat eğitimi daha sonra ürün verme tat alma olarak gelişir (Kırıçoğlu, 1991).

Görsel sanatlar eğitimi özellikle de yeterli donanımdaki ortamlar ve uygun sınıf mevcutları sağlandığı takdirde, ortaokullarda öğrencilerin hem severek hem de eğlenerek eğitim öğretim sağlanabildiği, yaratıcılık becerilerinin ve görsel algılarının geliştirilebildiği en önemli derstir.

Genel eğitim kapsamında Görsel Sanatlar Eğitimi; sanatların yasa ve tekniklerini kullanarak bireye estetik kişilik kazandırmayı hedefleyen bir eğitim alanıdır. Sanat eğitimi sürecinde; algılama, bilgilenme, düşünme, tasarlama, yorumlama, ifade etme ve eleştirme davranışları estetik ilkeler doğrultusunda sanatların dili kullanılarak edinilir. Bu eğitim alanında birey; resim, müzik, tiyatro, dans, şiir, öykü, heykel, seramik, fotoğraf, yaratıcı drama, film, video gibi sınırsız sanat evreninden, kendine en uygun dili seçme şansına sahip olarak kendini ifade olanağını bulmaktadır.

Örgün eğitim içerisinde verilen sanatsal ürünlerde bilgi ve deneyimin izleriyle bütünleşerek bir disiplin, alan olur. Burada artık sanat, ürünü, tarihi, eleştirisi ile öğrenilen ve öğretilen bir ders halindedir (Aykut, 2006).

Okullarda resim-iş eğitimi genel eğitimin bir parçası olarak görülmekle birlikte kendine özgü, kendine özel eğitimi yönetimi ve teknikleri

olan bir alandır. Öğrenciler için bu ders, düşünsel, bilişsel, duyuşsal ve bedensel etkinlikler içinde bulunarak kendilerini ifade etmeye olanak sağlayan çok yönlü önemli sanatsal bir araçtır. Kuşkusuz her sanat dalının kendine özgü bir iç disiplini, anlamı amacı ve değeri vardır. Ancak tarih öncesinden beri, resmin dışında hiçbir sanat dalı insanoğlunun, dünyanın ve varlıkların algılanmasında, yorumlanmasında, kendisini ifade etmesinde etkili olamamıştır (Artut, 2004.s.102).

Öğretmenlik de sanatsal bir süreç gibi belli yaratıcı ve kurgusal beceriyi gerektirir. Bir dersin planlanma aşamasında yaratıcılık devreye girer. Bir sanat eseri tasarlar gibi tasarım süreci gerçekleşir (Yanpar Yelken: 2006: 131; Aktaran Akın, 2017.s.566).

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırma; ortaokullarda görev yapan görsel sanatlar öğretmenlerinin görsel sanatlar dersinin yürütülmesi ile ilgili görüşleri, gözlemleri, karşılaştıkları problemleri ve çözüm önerilerini değerlendirmeyi hedeflemektedir. Bu alanda görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin problemlerini ve çözüm önerilerini ortaya koyması açısından, onların seslerini duyurabilmek, öğrenciler, veliler, öğretmenler ve idarenin görsel sanatlar dersine bakış açılarını değiştirebilmek ve geliştirebilmek adına oldukça önem taşımaktadır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulguların, görsel sanatlar eğitim öğretim programlarının ve ders içeriklerinin geliştirilmesi açısından önemli olduğu da düşünülmektedir.

2.2. Araştırmanın problemi ve alt problemler

Araştırmanın problemi; Ortaokullarda görev yapan görsel sanatlar öğretmenlerinin ders işlenişi sırasında karşılaştıkları problemler nelerdir?

Araştırmanın alt problemleri;

3. Görsel sanatlar ders saatleri ile ilgili ne düşünüyorsunuz?
4. Görsel sanatlar derslerini uygulama ortamınız ile ilgili ne düşünüyorsunuz?
5. Görsel sanatlar öğretim programının uygulanması ile ilgili ne düşünüyorsunuz?
6. Görsel sanatlar dersine birlikte çalıştığınız öğretmenlerin ve idarenin bakışı hakkında ne düşünüyorsunuz?
7. Görsel sanatlar dersine öğrencilerinizin bakışı ve dersle ilgili malzeme temini konusunda ne düşünüyorsunuz?

2.3. Araştırmanın Modeli

Çalışma nitel araştırma yöntemlerinden durum değerlendirmesidir. Durum çalışması; (1) güncel bir olguyu kendi gerçek yaşam çerçevesi (içeriği) içinde çalışan, (2) olgu

ve içinde bulunduğu içerik arasındaki sınırların kesin hatlarıyla belirgin olmadığı ve (3) birden fazla kanıt veya veri kaynağının mevcut olduğu durumlarda kullanılan görgül bir araştırma yöntemidir (Yin, 1984, s.23 aktaran Yıldırım, Şimşek, 2003:190).

Araştırma verilerinin değerlendirilmesinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır.

Bu yaklaşıma göre elde edilen veriler daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre organize edilebileceği gibi, görüşme ve gözlem süreçlerinde kullanılan sorular ya da boyutlar dikkate alınarak da sunulabilir. Betimsel analizde, görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir. Bu tür analizde amaç elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır (Yıldırım, Şimşek 2003.s.153).

2.4. Veri Toplama Araçları

Araştırma 2018-2019 Eğitim-Öğretim yılı sonunda Niğde il merkezinde yer alan 15 farklı ortaokulda kadrolu olarak çalışan 16 görsel sanatlar öğretmeni ile görüşülerek yapılmıştır. Niğde il merkezindeki ortaokulların tamamına ulaşılarak 5 sorudan oluşan görüşme formları sunulmuş, elde edilen veriler araştırmacı tarafından nitel araştırma tekniklerinden ‘Betimsel Analiz Tekniği’ kullanılarak değerlendirilmiştir.

2.5. Çalışma Grubu

Araştırmada görsel sanatlar öğretmenlerin kişisel bilgileri gizli tutularak, öğretmen görüşleri 1’den 16’ ya kadar; Ö1, Ö2, Ö3.....Ö16 şeklinde kodlanarak sıralanmış ve bulgular kısmında da bu kodlamaya göre yer verilmiştir.

3. Bulgular, Tartışma ve Yorum

Araştırma sonucunda elde edilen bulguları şu şekilde sıralayabiliriz.

3.1. Görsel sanatlar ders saatleri ile ilgili ne düşünüyorsunuz?

Bu soru kapsamında elde edilen bulguları üç grup altında toplayabiliriz. Bunlardan ilki ve en önemlisi; araştırmaya katılan görsel sanatlar öğretmenlerinin tamamının ortak probleminin ders saatlerini yetersiz olmasından kaynaklı olduğu görüşüdür. Görüşmeye katılan 16 öğretmenden 10’u 1 ders olan ders saatlerinin her sınıfta en az iki saat olarak artırılması yönündedir.

Ortaokullarda 5, 6, 7 ve 8. Sınıflarda bir ders saati (40 dk) olarak yürütülen görsel sanatlar eğitimi dersi 5. Sınıflarda artık seçmeli görsel sanatlar eğitimi olarak değiştirilmiştir. Bu konuyla ilgili olarak Ö5, görüşünde; “*idare eğer sanata gerekli önemi veren ilgili bir idareci değilse (ki bizim idareimiz tam da bu şekilde) 5. sınıflardaki seçmeli görsel*

sanatlar dersini kendi inisiyatifini ile ya norm kadroya düşecek öğretmenini koruma altına almak için görsel sanatlar yerine başka bir derse (tamam belki olabilir, idare kendince arkadaşımızın norm kadro kalmasını engellemek istiyor olabilir) ama çoğunlukta da bu dersi kendine daha yakın bir öğretmene ya da kendince daha önemli! gördüğü bir derse fazla ders saati olarak vermektedir. 5. Sınıflar görsel sanatlar derslerine en istekli en hevesli olan sınıf olmasına rağmen, seçmeli olarak görsel sanatlar dersi seçtirilmemiştir. Ayrıca sürekli benden ders alma talebinde bulunurlarken, 5. Sınıflara açmak istediğim kurs talebini bile idare “gerek olmadığı!” düşüncesiyle reddedecek kadar sanatı ve dersi kesinlikle önemsememektedir.” şeklinde ifade etmiştir.

Diğer bir öğretmen (Ö8) görüşünde, “ders saatlerinin kısalığı, öğrencilerin ve öğretmenin derse olan motivasyonunu oldukça düşürmekte, 40 dakikalık süreçte öğretmenin öncelikle defteri yazması yoklama alması, konuyu teknik olarak anlatması, örnekler verrebilmesi, gösterebilmesi, öğrencilerin malzemelerini hazırlaması ve çalışmaya odaklanabilmeleri, başlayabilmeleri ve çalışmayı tamamlayabilmesi için yeterli olmamaktadır” demiştir. Konuyla ilgili Ö9, özellikle sulu boya, guvaş çalışması gibi çalışma bittikten sonra kuruması gereken, malzemelerin hazırlanması ve toparlanması (su kaplarını boşaltmak, fırçaları temizlemek, palet temizlemek gibi) zaman alan çalışmalarda çok zorlandığını yönündedir. Öğrencilerin dersten önceki tenffüsleri hazırlık aşaması ile dersten sonraki tenffüsleri toparlanma ve temizlik aşaması ile geçmektedir. Zaten kısa olan tenffüsleri de bu şekilde harcadığı için öğrencilere zevk vermekten ziyade işkenceye dönüşmektedir” demiştir. Ö12 ise, öğretmen öğrenci motivasyonlarına dikkati çekerek, her daim aynı kalmadığını, öğrenci daha sonraki zamanda çalışmayı tamamlayabilmek için motivasyonu kaybettiğini ve çalışmaların yarım kaldığını ifade etmiştir. Ö13, “Sadece resim yapmaya hevesli öğrenciler tarafından ya da not alma kaygısı taşıyan öğrenciler tarafından çalışmalar tamamlanmaktadır. Bazı öğrencilerde bu kaygı da yetersiz kalmakta çalışmalar hiçbir zaman tamamlanamamaktadır” diye eklemiştir.

Ö11 görüşünde, “öğrencilerin yaptığı çalışmalara sözlü takdir, ödüllendirme aşamalarını çalışmalarını bitiremedikleri için yapamıyoruz. Bu da dersten beklenen verimi de düşürüyor. Bu dersin Haftada iki ders saati olması gerekiyor, ayrıca diğer öğretmen görüşlerinden farklı olarak ve elde edilen bir diğer bulgu; “artırılması gereken görsel sanatlar ders saatlerine ilave olarak bu alanda yetenekli öğrencilerin seçilerek ilave en az 2 ders saati daha alan eğitimi dersi verilmesi gerektiği, bunun öğrencilere oldukça faydalı olacağı kanaatindeyim” şeklindedir. Ayrıca Ö2, Ö3 ve Ö9 da bu fikri desteklemektedir.

Öğretmen görüşlerinin 15’i Ders saatlerinin bütün sınıflarda artırılması en az iki saate yükseltilmesi şeklinde iken; Ö7 diğer öğretmen arkadaşlarının görüşünün aksine; “5 ve 6. Sınıflar gibi yaşça daha küçük olan öğrencilerin daha zevkle ve istekle çalışmaları sebebiyle sadece bu sınıflarda ders saati artırılabilir, fakat 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin derse ilgilerinin az olması, malzeme getirmemeleri, dersi işlemenin güç olması gibi sebeplerden özellikle liselere hazırlık sınavına hazırlanan öğrencilerin ilgisizliği, hazırlanmayanlarında bunu kullanması, derse sadece test kitabıyla gelmeleri, malzeme getirmemeleri

evde de çalışmalarını önemsemedikleri için ders saatinin artırılmasının bu süreci daha da zorlaştıracağı bu yüzden de 6 ve 7. sınıflarda mevcut ders saatinin yeterli olduğu görülmüştür.” demiştir.

İmam hatip ortaokulunda görev yapan bir görsel sanatlar öğretmeni (Ö16) görüşünü; “Görsel sanatlar eğitimi ders saatleri Orta Okul öğrencileri için halen haftada (1) saat olması sebebiyle yetersiz kalmaktadır. Bunun yanında geçen yıl ilimizde ki pek çok okulda 5.sınıf düzeyinde proje (15 saat yabancı dil) sebebiyle bu sınıflarda ki derslerimiz kaldırılmıştır. Ben imam hatip ortaokulundayım, dil ağırlıklı proje sınıflarında dersimiz gene kaldırılmaktadır. Gelecek yıl okul tamamen proje okuluna kademeli geçiş yapacak ve 5. Sınıflarda dersimiz olmayacak. Yani olay ne yazık ki şu durumda eğer bir ders kaldırılacaksa diğer derslerin saatlerini azaltmaktan ziyade görsel sanatlar, müzik ve beden eğitimini toptan kaldırmayı tercih ediyorlar, haftada (2) saat olmasını hepimiz istemekle beraber bazı okullarda 1 saat bile elimizden alınmaktadır” şeklinde ifade etmiştir.

3.2. Görsel sanatlar derslerini uygulama ortamımız ile ilgili ne düşünüyorsunuz?

Bu soru kapsamında elde edilen bulguları üç grup altında değerlendirebiliriz. 1. Grup olarak ve en önemli bulgu; görsel sanatlar dersinin iki okul dışında tamamının (13 okul) mevcut sınıflarda işlenmesi ve bütün öğretmenlerin bu durumdan rahatsız olduğu, görsel sanatlar dersinin mevcut sınıflarda işlenmesinin uygun olmadığı görüşünde hem fikir olmalarıdır. Ö5 Görüşünü; “dersler mevcut sınıflarda işlendiği için birçok etkinliği sınırlı olarak yapmaktayız ya da hiç yapamamaktayız. Sınıf mevcutlarının çok kalabalık olması ve ders malzemeleri için sıralara sığmakta sorun yaşamaktayız, bu yüzden bizde konuları ve malzemeleri ortama göre uydurmaya çalışıyoruz.” şeklinde ifade etmiştir. Bir diğer öğretmen Ö3 ise; “Bu konu benim için en büyük problem, yaklaşık 50 kişilik sınıf mevcutları ile normal sınıflarda ders yapmaya çalışıyorum, ders tamamen işkenceye dönüşüyor, sınıf mevcutları kesinlikle azaltılmalı, gruplar halinde bölünmelidir” demiştir. Ö8, “öğrenciler çoğunlukla (genellikle alt sınıflarda) resimlerini öğretmene göstermek, özellikle yapamayacağını düşündüğü objeleri çizdirmeye çalışmak, öğretmen tarafından ilgi veya takdir görmek gibi sebeplerle sürekli öğretmenle iletişim kurmaya çalışmaktadır. Öğretmenlerin hem bütün bu soruları cevaplaması hem de kalan sürede sınıfın tamamına yetişmesi ve onları kontrol etmesi mümkün değildir. Sınıfların gruplara ayrılması, uygun donanımlı atölye ortamlarının olması, geniş sergileme alanlarının yer alması ve öğrencilerin malzemelerini saklayabileceği dolaplarının olması dersin işlenişini kolaylaştıracağı gibi verim ve cazibesini de oldukça artıracaktır” şeklindedir. Diğer öğretmen Ö11; “Görsel sanatlar dersinin atölye ortamında yapılması gerekirken sınıflarda ders işliyoruz, boyayla, kartonla, kâğıtla, kille vb. malzemelerle çalışıldığında sınıf fazlasıyla kirleniyor ve bundan kaynaklanan şikâyetler oluşuyor. Dersimiz için ayrılan zaman ve alan zaten yetersizken bu süre içinde birde sınıfı temizlememiz bekleniyor. Görsel sanatlar dersi için atölye kullanılırsa boyalarda kullandığımız kâğıtlarda atölyede kalır ve bu tür sorun ve şikâyetler oluşmaz” şeklinde belirtmiştir görüşünü.

Araştırmada 14 öğretmen arkadaşından farklı ve oldukça şanslı bir öğretmen olan ve 2. grup bulgu verilerini oluşturan Ö8'e göre; *“Mevcut ortamından oldukça memnunum, en azından aynı branştaki diğer öğretmen arkadaşlarıma göre daha iyi şartlara sahibim, askeri şartlarda uygun bir atölyem var, atölyede uygun bir ofis ve depolama alanım var, çalışmaları saklayabiliyoruz, ders uygulama ortamından memnunum, sadece atölyeyi teknoloji tasarım dersleri ile ortak kullandığımız için ders saatleri çakışabiliyor, onu da uygun şekilde ayarlamaya çalışıyoruz onun dışında da bir sıkıntı yaşamıyoruz”* diyerek görüşünü ifade etmiştir.

3. Gruptaki bulgu ise; Ö14'ün görüşü olan; *“atölyem var fakat donanım olarak yeterli değil, akıllı tahta, şövale gibi malzemeler ile atölyenin donanımı artırıldığında çok daha verim alınabilecektir”* ifadesidir.

Bütün Öğretmenlerin ortak görüşü öğrencilerde etkinlik cesaretini ve motivasyonunu artıran ve yeterli donanıma sahip bir alanın olması ve öğrencilerle birebir ilgilenilip onlara geri dönüt sağlayabilmek adına öğrenci sayılarının düşürülmesi gerektiğidir.

3.3. Görsel Sanatlar Öğretim Programının Uygulanması İle İlgili Ne Düşünüyorsunuz?

Bu alanda elde edilen bulguları 1. Grupta yeterli düzeyde ve uygulanabilir olarak, 2. Grupta da sıkıcı ve fazla ayrıntılı olmak üzere gruplandırabiliriz. Öğretmenlerin çoğunluğu uygulanan programın yeterli ve gayet uygulanabilir olduğu görüşündelerdir. Öğretmenlerin geneli görsel sanatlar eğitimi programının yıllık müfredatının ideale yakın olduğu, yeni bir müfredat ihtiyacı ders saati sayısının artırılması ve özel yetenekli öğrencilere ilave ders saati uygulaması yapılması durumunda gerekli olabileceği görüşündedirler.

Ö16 diğer arkadaşlarının aksine *“programı oldukça yetersiz ve sıkıcı buluyorum”* derken, Ö13 *“eğitim programı sıkıcı ve gereksiz ayrıntılara boğulmuş”* diyerek görüşünü ifade etmiştir. Ö3, *“program genel olarak uygulanabilir özellikte, ancak sadece birkaç konu sınıf düzeyinde değil, bu konulara daha üst sınıflarda yer verilmesi gerektiğini düşünüyorum”* demiştir. Ö1 *“program uygulamada büyük sıkıntılar yaşanıyor, veliler istenilen malzemelerin en ucuzunu alıyor ya da istenilen malzemelerin sadece bir kısmını alıyor. Veliler ve idareden gereken desteği ve ilgiyi göremiyoruz. Dersi gereken önem verilmiyor. Bir defter ve bir kalemle iki dönem boyunca ne kadar farklı çalışma yapılabilir ki”* diyerek görüşünü ifade etmiştir.

Özsoy'dan (1996:39) akt. Akın (2017) da belirtmiş olduğu gibi; bugün okullarda okutulan görsel sanatlar eğitimi dersleri, amacına uygun olarak ve ideal eğitim ortamlarında yeterli sürelerde verilirse hiç şüphe yoktur ki, önemli hedeflerinden birisi olan kişilere estetik davranışlar kazandırma konusunda işlevini yerine getirmiş olacağı gibi, iyi hazırlanmış bir eğitim programı ile ülkenin çehresini değiştirecek genç insanlar, hassas ince ruhlu ve çevreye duyarlı yeni nesiller yetiştirilebilecektir.

Ders saatlerinin haftalık bir saat olması ve bir saatlik derste yaratıcılıklarını ortaya çıkarabilecek uygulamalar yapabilmeleri olanaksız görülmektedir. Unutulmamalıdır ki

bu öğrencilerin yaratıcılıkları görsel sanatlar öğretmen adaylarının düşünsel ve sanatsal bakış açılarından geçmektedir (Büyükparmaksız, 2016: 290-291).

3.4. Görsel sanatlar dersine birlikte çalıştığımız öğretmenlerin ve idarenin bakışı hakkında ne düşünüyorsunuz?

Bu soru kapsamında elde edilen bulgular; Genel olarak görsel sanatlar öğretmenlerinin ortak görüşleri görsel sanatlar dersinin önemini ve önceliğini yitirdiği şeklindedir. İdare ve diğer öğretmenlerin, öğrencilerin ve velilerin derse gereken önemi vermedikleri, ilgi göstermedikleri elde edilen önemli bulgular içerisinde yer almaktadır. Ö13, *“sınavlarda etkili bir ders olmadığı için okul idaresi ve diğer öğretmenler ayrıca veliler tarafından gereksiz bir dersmiş gibi görülüyor, fakat vizyonlu sanata ve sanatçıya önem veren kişiler değerinin farkındalar’ şeklinde görüşünü belirtmiştir”*. Ö11 görüşü, *“idare derse olmasa da olur gözüyle bakıyor, bunu açıkça dile getirebiliyor, fakat bunun yanında da bütün yarışmalara katılarak okulun reklamının yapılması noktasında da ısrarcı olabiliyor, bütün tarama ve denemeler boş ders diye tabir ettikleri müzik, görsel sanatlar ve vb. derslerde yapıyor, bu da derse ne kadar az önem verildiğinin göstergesi”* şeklindedir.

Ö7 ise bu konuyla ilgili görüşünü; *“görsel sanatlar dersi toplumumuzda önemsiz bir ders gibi algılanıyor, özellikle son sınıflarda öğrenciler liselere geçiş sınavına hazırlanmaları için bizim dersimizde çocukların test çözmeleri ve bizimde onların başında durmamız isteniyor. Ben kendi adıma bu duruma ne kadar müsaade etmesem de algı bu şekilde. Hem ders işlenmesine izin vermiyorlar hem de sene sonunda sergi açmamızı istiyorlar”* şeklinde ifade etmiştir.

Ö12, *“öğretmen arkadaşlarla herhangi bir sıkıntı yaşamıyoruz, gereken saygıyı gösteriyorlar”* şeklinde görüşünü belirtmiştir. Ö9, Ö4, Ö1, Ö6 *“öğretmen arkadaşlar dersin gereksiz olduğunu düşüncesini direk söylemeler de hissettiriyorlar”* demişlerdir. Diğer görüşlerden farklı olarak Ö10, *“Bir öğretmenin, her şeyden önce alanda yetişmiş öğretmenin donanımlı ve ne yaptığını bilen dersini seven ve sevdirmek için elinden gelen her şeyi yapması gerektiğini düşünüyorum (her ne kadar program buna engel olsa da) kendi dersine önem veren bir öğretmenin diğer öğretmenler yanında da dersinin önemsendiği ve önemseneyeceği kanaatindeyim”* şeklinde ifade etmiştir görüşünü.

Öğretmenlerin ortak fikri, görsel sanatlar dersinin sonucu ortaya bir ürün koymak olduğundan, daha önceki maddelerde belirtilen ders saatlerindeki artış, dersin ürün sayısı ve kalitesini yükselteceğinden, sadece eğitim kadrosu değil velilerinde dikkatini çekeceği ve öğretmene de itibarını artıracığı şeklindedir.

Yılsonu sergileri görsel sanatlar öğretmenin görevi olmaktan ziyade Sanatsal tasarımların sergilendiği öğrenci başarısını artırıcı motive edici insan ruhunu besleyen sanatsal etkinliklerdir. Büyük emek gerektiren bu sergileri düzenleyen görsel sanatlar öğretmenlerine de emeklerinden dolayı idareciler tarafından takdir etmek ve teşvik edici olması için bir belge verilebilmelidir.

3.5. Görsel sanatlar dersine öğrencilerinizin bakışı ve dersle ilgili malzeme temini konusunda ne düşünüyorsunuz?

Bu başlık altında elde edilen bulguları 2 şekilde gruplandırabiliriz. Ö11, “birçok okulda özellikle de sanata karşı ilgisiz olan idarenin bulunduğu okullarda görsel sanatlar derslerinin gereksiz bir ders olduğu algısı hâkimdir”. Ö7; “Genelde sadece yılsonunda düzenlenen sergilerle hatırlanan bir ders olmaktan öteye geçememektedir”. Ö16; “Lisele-re geçiş sınavlarında bu dersten soru çıkmaması özellikle velilerin idarenin bu dersi daha da önemsiz hale getirmekte bu da öğrenciye yansımaktadır. Bu yüzden dersle ilgili verilen ödevlere evde vakit ayırmak öğrenci ve özellikle velilere zaman kaybı olarak gelmektedir. Özellikle sınavlara daha yoğun hazırlanan öğrencilerde ve velilerde bu algı çok fazladır”. Ö8; “Derse herhangi bir zaman ayırmayı istemeyen öğrenci ve veliler nota geldiğinde en yüksek notu beklemektedirler” derken Ö14; “Öğrencilerin başarısızlıklarının sebebini bu işin yetenek dersi olması öğrencinin yeteneği olmaması bahanesine dayandırırken not konusunda yazılısı olmayan bir ders ve görecelilik kavramı gibi bahanelere sığınarak en yüksek notu beklemektedir” diyerek görüşünü ifade etmiştir. Ö1; “Farklı faaliyetlerde ekstra malzeme almaktan kaçınılmaktadır”. Ö6; “Bazen bir resim kâğıdı bile getirmeyen öğrenciler olmaktadır. Farklı çalışmaların, özellikle sıra dışı yaratıcılığını artıracak etkinliklerde sınıfın yaklaşık ¼ gibi bir oran istenen malzemeyi getirirken diğer öğrenciler getirmemektedir. Özellikle son sınıflar liseye hazırlık sınavını bahane ederek derse test kitabı getirerek soru çözmek istemekte, sınava hazırlanmayan öğrencilerinde bunu fırsata çevirerek onlarda resim yapmıyor” şeklinde ifade etmiştir. Bir diğer öğretmen görüşü (Ö9); “Malzeme getirmeyen öğrencilerim için top olarak resim kâğıdı aldım öğrencilere zaman zaman dağıtıyorum, bu kez de resim kâğıdı getirebilecek durumda olan öğrenciler de öğretmene güvenerek kâğıt getirmiyorlar, bu işin maddi boyutları da göz önüne alındığında öğretmenler bu eksikliği tamamlayacak güçte olmuyorlar” şeklindedir.

2. Grup olarak elde edilen bulgu ise; öğrencilerin derse olan ilgilerinin yeterli düzeyde olduğu ve yeterli ve asgari şartlarda malzeme temininin sağlanabildiği şeklindedir. Ö5 bu konuya ilişkin görüşünü “öğrencilerin görsel sanatlar dersine ilgisi yeterli düzeyde buluyorum. Okulunda velilerinin ekonomik durumundan kaynaklanan malzeme temininde zaman zaman güçlükler yaşanıyor, yardımlaşma ve etkinliklerdeki malzeme seçiminde ekonomik düzey göz önüne alınarak düzenlendiğinde de sorun aşılabiliyor” şeklinde ifade etmiştir.

Ö3; “öğrenciler görsel sanatlar dersini çok seviyorlar. “dersimiz ne kadar çabuk bitti, keşke iki saat dersimiz olsaydı” diyorlar. Az malzemeyle çok güzel çalışmalar yapıyoruz. Eğitim seviyesi yüksek ailelerin çocukları dersle daha çok ilgili ve çocuklar bu konuda desteklendikleri zaman daha güzel sonuçlar alıyoruz.” şeklindedir.

Akademik derslerden bir nefes alma ve yetenekleri ortaya koymak açısından rahatlatma ve deşarj olma dersi olan görsel sanatlar eğitimi dersinin öğrencilerin başarılarını arttırmada oldukça önemli bir oranda etkili olduğunu veliler unutmaktadırlar ya da göz ardı

etmektedirler. Aralıksız ders çalışma ve soru çözenin onları illaki başarıya götüreceği algısına sahiptirler.

Büyükparmaksız ve Okur'a (2017) göre; Sanat eğitimi ek etkinliklerle desteklenmelidir. Bu etkinliklerden en önemlisi de ulusal resim yarışmalarıdır. Ulusal resim yarışmaları, genç sanatçı adaylarının ve sanatçıların piyasada ne tür eserler yaptıklarını gözlemlene olanaklarını artıracak, Ulusal resim yarışmalarına katılmak bireyde resim yapmaya dair bir ilgi oluşturacak ve sanatsal yönünün gelişmesine katkı sağlayacaktır.

4. Sonuç ve Öneriler

Araştırmanın bulgularından çıkan sonuçlara göre; Görsel sanatlar öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda en önemli ortak sorun ders saatlerindeki yetersizliktir. Görsel sanatlar eğitimi derslerinde eğitimin kalitesini artırmak için öncelikle düşük olan ders saatlerinin artırılarak en az iki ders saati olacak şekilde planlanması gerekmektedir. Öğrenciler ile birebir ilgilenmenin güçleştiği, hatta mümkün olmadığı görsel sanatlar dersi için çok fazla olan sınıf mevcutlarının düşürülmesi gerekmektedir. Bir sınıfın tamamına dersi aynı anda vermek yerine gruplara bölünerek eğitim verilmeli, hem öğretmen hem de öğrencinin bu şekilde motivasyonu ve başarısının artırılabilirliği şüphe götürmez bir gerçektir. Aynı zamanda öğretmenin öğrencilerin bu şekilde tamamının derse katılımı ve kontrolü sağlanacak, hem de öğretmenin her bir öğrenci ile ilgilenebilmesi ve geri dönüt verebilmesi sağlanmış olacaktır. Görsel sanatlar dersi uygun donanımı olmayan mevcut sınıflardan kurtarılarak ferah, aydınlık, geniş ve yeterli donanımlara sahip atölyelere taşınmalıdır. Atölyeler gerekli teknolojik donanıma da sahip olmalıdır. Öğrenciler için çok önemli olan sergilemenin daha iyi yapılabilmesi için sergileme alanları genişletilmelidir. Bu yüzden de mümkün olduğunca bütün öğrencilerin görebileceği yerlere yapılacak daha çok çalışmanın izleyici ile buluşabilmesi adına büyük sergileme alanlarının oluşturulması gerekmektedir. Özellikle yetenekli öğrenciler için farkındalık oluşturulması gerekmektedir. Yetenekli ve ilgili öğrenciler için resim kurslarının açılması sağlanmalıdır, idare bu konuda teşvik edici ve yapıcı olmalıdır. İdare tarafından görsel sanatlar öğretmenlerinin başarıları kesinlikle takdir ve övgü ile teşekkür ya da takdir belgesi ya da plaket ile ödüllendirilebilmelidir. Daha çok çaba gösteren görsel sanatlar öğretmenleri için farkındalık oluşturulmalıdır. Takdir ve beğeni görmek nasıl öğrenci de daha çok başarı getiriyorsa öğretmenlerde de fazlasıyla etkili olacaktır. İlgisiz ve desteksiz bir idare ile çalışan öğretmenler bir süre sonra idealistliklerini kaybetmekte, 'olduğu kadar' anlayışı ile idarenin, velilerin öğretmenlerin verdiği değer kadar işlerine değer vermektedirler. Öğretmen öncelikle görsel sanatlar dersine daha iyi sahip çıkmalı, derslerinin değerli olduğunu hissetmeli ve bunu da etrafındaki bütün herkese hissettirmelidir.

Kaynakça

- Akın, O. A. (2017). Görsel sanatlar eğitiminde öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı dersi uygulamaları. *Turkish Studies Dergisi*. 12(25), 61-576.
- Akın, O. A., Özsoy V. (2017). Görsel sanatlar dersinde estetik öğretim ile ilgili ders işlenişinin ve etkinlik formlarının değerlendirilmesi. (*NWSFA*) *Fine Art*. 12(3), 205-215.
- Alakuş, A., O., Mercin, L. (2009). *Sanat eğitimi ve görsel sanatlar öğretimi*, Ankara: Pegem Yayınları.
- Aykut, A. (2006). Günümüzde görsel sanatlar eğitiminde kullanılan yöntemler. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 21(2), 33-42.
- Artut, K. (2004). *Sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri*. (3. Baskı) Ankara: Anı Yayıncılık.
- Başbuğ, F., Başbuğ, Z.(2016). Görsel sanatlar eğitimi üzerine notlar. *Akdeniz Sanat Dergisi*. 9(18), 4-98.
- Buyurgan U. ve S. (2018). *Sanat eğitimi ve öğretimi, eğitimin her kademesine yönelik yöntem ve tekniklerle*. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyükparksız, M.A. (2016). *Güncel sanatın öğretilmesine yönelik yeni bir eğitim programının hazırlanması ve değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Konya: Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 290-291.
- Büyükparksız, M. A., Okur, A. (2017). Ulusal resim yarışmalarına yönelik öğrenci görüşleri. *İdil Dergisi*. 6(29), 37.
- Gökaydın, N. (2010). *Temel sanat eğitimi*. Konya: Moss Yayıncılık.
- Gündüz, Y.(2015). Popüler kültürün görsel sanatlar dersine olası yansımaları. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 278-293.
- Güneş, A. (2018). Filmlerin görsel sanatlar eğitiminde kullanımı. *ASEAD*. 5(10), 84-93. Erişim Tarihi: 29.04. 2019.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri: Kavramlar, ilkeler teknikler*. (26. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kırıoğlu, O.(2002). *Sanatta eğitim*. (2. Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Özsoy, V.(2007). *Görsel sanatlar eğitimi, resim-iş eğitiminin tarihsel ve eğitimsel süreçleri*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- San, İ.(2008). *Sanat ve eğitim*. Ankara: Ütopya Yayınevi
- Tütüncü, S.(2006). *İlköğretim görsel sanatlar (resim-iş) eğitimi dersi çerçevesinde çocuk resminde yaratıcılık kavramının algılanışına ilişkin bir durum çalışması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İzmir: İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Türe, N. (2017). *Eğitim ve öğretimde bir araç olarak görsel sanatlar eğitiminin öğrencilere sağladığı katkılar*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Konya: Konya Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ünver, E. (2002). *Sanat eğitimi*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2003). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (3. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık